

Profesní lékařská samospráva

Dne 8. května 1991 přijala tehdejší Česká národní rada zákon o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře. Po čtyřiceti letech totalitního komunistického režimu tak byla obnovena profesní lékařská samospráva, která mohla alespoň ideově navázat na tradice lékařských komor vznikajících na území našeho státu již koncem 19. století.

Na rozdíl od občanských sdružení, v nichž se na základě dobrovolného členství podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování sdružují občané se společným zájmem, Česká lékařská komora jako veřejnoprávní korporace vzniká z vůle státu, který na ni přenáší zákonem část své pravomoci. Je to totiž právě stát, kdo v zájmu ochrany občanů stanoví podmínky nezbytné pro výkon povolání lékaře. A jednou z těchto podmínek je i členství v České lékařské komoře.

Profesní samospráva organizovaná na principu osobním, tedy podle druhu vykonávaného povolání, je analogií místní samosprávy, která je organizována na principu územním, tedy podle místa bydliště. Obě přitom vychází ze společného pravidla subsidiarity, které jako jeden ze základních znaků demokratické společnosti respektuje právo občanů rozhodovat o svých věcech sami, a to na nejnižší možné úrovni. Rozhodnutí demokraticky volených představitelů příslušné komunity totiž bývají zpravidla kvalifikovanější než zásahy „osvícených“ byrokratů. Obdobně jako obyvatelé určité obce mají přesnější představu o tom, zda potřebují novou školu či novou kanalizaci, tak výkon lékařského povolání nedokáže posuzovat nikdo lépe než samotní lékaři. Stát, který si platíme ze svých daní, by se měl starat pouze o to, co si my občané nedokážeme zařídit sami, jinak by se nám měl plést do života pokud možno co nejméně. Tento princip pregnančně vyjádřil šestnáctý prezident Spojených států Amerických Abraham Lincoln: „The government should only do for people what the people are unable to do for themselves.“

Každý, kdo chce pracovat jako lékař, musí splňovat náročná kvalifikační kritéria a respektovat přísné etické normy. A zatím co v diktaturách dohlíží na lékaře přímo stát, v demokratických zemích tuto funkci přebírá volená profesní samospráva. Politikům, kteří navrhují nepovinné členství v České lékařské komoře, neleží na srdci svoboda lékařů. Právě naopak. Těmto politikům leží v žaludku profesní lékařská samospráva, která kvalifikovaně oponuje jejich návrhy a dokáže hájit lékaře i proti vůli státu. Pokud by však lékařská komora svojí pravomocí nedosáhla na všechny lékaře, převzal by její disciplinární kompetence stát. Skutečná či domnělá odborná nebo etická pochybení lékařů by pak již neposuzovali jejich kvalifikovaní kolegové, ale politici a byrokrati doplnění případně o nějaké komise složené z pacientských aktivistů.

Obdobně jako místní, tak i profesní samosprávy jsou nedílnou součástí evropské demokratické kultury. Z celkového počtu 27 členských států EU vykonávají v současnosti v 25 z nich profesní dozor právě lékařské samosprávy, které sdružují všechny lékaře a to buď na základě povinného členství, nebo povinné registrace.

Demokracie není něco samozřejmého. O její udržení a za její kultivaci je třeba neustále bojovat. Snahy omezovat kompetence profesních samospráv se znovu a znovu objevují v různých státech Evropy. Iniciátory takových útoků bývají politici z extrémistické části politického spektra, kteří by rádi mnohovrstevnou společnost sebevědomých a přitom navzájem solidárních občanů nahradili masou

sobeckých, politickými manipulátory snadno ovladatelných individuí. Podobných populistů a demagogů se musíme střežit a demokracii i své svobody si my občané musíme chránit obdobně, jako lékaři musí bránit svoji profesní samosprávu, která jako jediná může uhájít naše profesní zájmy.

Česká lékařská komora byla za dvacet let své obnovené existence opakovaně vystavována útokům ze strany těch politiků, kterým demokratické principy nejsou právě vlastní a kteří podléhají pokušení likvidovat oponenty, které nejsou schopni o správnosti svého vidění světa přesvědčit pomocí argumentů. Na podzim 2008 činnost ČLK posuzoval dokonce Ústavní soud ČR a lékařská komora i v této zkoušce obstála, když soudci neshledali povinné členství pro praktikující lékaře v rozporu s Ústavou a činnost komory, včetně obhajoby profesní práv a zájmů lékařů, prohlásili za legitimní.

Česká lékařská komora byla sice, tak jako ostatní veřejnoprávní korporace, zřízena zákonem z vůle státu, ale ve své činnosti zůstává již na státní moci zcela nezávislou, když její činnost financují svými příspěvky přímo lékaři. Komora v souladu se zákonem vydává vlastní stavovské předpisy a určuje pravidla pro výkon lékařského povolání prostřednictvím závazných stanovisek a doporučení. Veškerá rozhodnutí komory jsou přezkoumatelná nezávislým soudem. Všichni členové komory mají rovné právo volit a být voleni do všech orgánů komory, které se ve své činnosti řídí demokratickými pravidly.

Angažovanost lékařské komory v otázkách organizace a financování zdravotnictví slouží politikům jako záminka k útokům na ČLK. Zajištění dostupné, bezpečné a kvalitní zdravotní péče pro občany je nepochybně předmětem veřejného zájmu, tedy problémem politickým, pokud nechápeme politiku jako surový boj o moc, ale jako správu věcí veřejných. Lékařská komora je povinna jednat se všemi představiteli státu bez ohledu na jejich politickou příslušnost, stejně jako musí hájit oprávněné zájmy všech svých členů. Česká lékařská komora zkrátka nemůže být institucí vznášející se mimo realitu českého zdravotnictví, při plnění svých úkolů však musí zůstat přísně nestrannou. Úzké sepětí s jakoukoliv politickou stranou by totiž bylo pro profesní samosprávu smrtící. Komora prostě nemůže tancovat tak, jak chtějí někteří politici pískat.

Připomeňme si základní funkce, které musí plnit všechny profesní samosprávy:

1. Vedení registru osob vykonávajících dané svobodné povolání.
2. Garance řádné kvalifikace a osvědčování splnění podmínek pro výkon svobodného povolání, specializovaných činností a vedoucích funkcí, posuzování personálního zabezpečení pro výkon činností.
3. Organizace a odborná garance celoživotního, případně i specializačního vzdělávání.

Profesní dozor a disciplinární pravomoc vůči všem, kdo vykonávají dané svobodné povolání.

5. Obhajoba profesních zájmů osob vykonávajících svobodné povolání tak, aby měli vytvořeny podmínky pro co nejkvalitnější výkon své profese.

Pokud má Česká lékařská komora plnit úlohu garanta kvality lékařské péče a strážce etiky výkonu lékařského povolání, který hájí profesní zájmy svých členů tak, aby lékaři mohli vykonávat své povolání co možná nejlépe, musí pochopitelně disponovat potřebnými kompetencemi. A právě o

získání a udržení kompetencí musí profesní samospráva svádět trvalý zápas s politiky, z nichž většina si nepřeje komoru silnou, ale poslušnou.

Dokud bude Česká lékařská komora, přesně v souladu s dikcí zákona, hájit práva a profesní zájmy svých členů, budou se nepochybně konflikty s politiky opakovat. Autoritu u lékařů si však komora nemůže získat jinak, než důslednou obranou jejich práv a zájmů. A pouze komora disponující potřebnou autoritou mezi lékaři, může chránit pacienty před neodborným nebo neetickým výkonem lékařské praxe. Existence silné a nezávislé profesní samosprávy je rovněž jednou z podmínek autonomie lékařského povolání. Lékaři přece nemohou být existenčně závislí na tom, co „ušklíbí“ na svých pacientech, ani nesmí ve svém rozhodování o způsobu léčby konkrétního pacienta podléhat jakýmkoliv politickým či ekonomickým tlakům. Profesní nezávislost lékařů je zkrátka velmi důležitá pro bezpečnost pacientů i pro ochranu jejich práv a nezávislá profesní samospráva je tedy užitečná nejenom pro nás lékaře, ale především i pro naše pacienty.

Za dvacet let, které uplynuly od obnovení profesní lékařské samosprávy v českých zemích, vykonali nejenom zaměstnanci komory, ale především stovky dobrovolných funkcionářů, které si my lékaři volíme ze svých řad, obrovský kus práce ku prospěchu pacientů, lékařů a české medicíny. Je pro mne velkou ctí, že se i já mohu na této užitečné pláči spolupodílet. Knihu, kterou právě začínáte číst, považujte prosím za skromné poděkování všem, kdo se na budování České lékařské komory spolupodíleli a kdo věnovali svůj čas a energii práci pro své kolegy.

MUDr. Milan Kubek – prezident ČLK